

«ВОГНИК МОГО РОЗУМУ...»

*(Сестра Хуана Інес де ла Крус:
освіта, світогляд, творчість)*

Один із істориків культури влучно зауважив, що європейська концепція освіти для чоловіків упродовж століть будувалася з урахуванням їхніх майбутніх можливостей, тоді як освіта для жінок орієнтувалася на їхні майбутні обов'язки, загалом обмежені родинним колом.

Іспанія не була винятком з цього правила. Країна, яка в античності дала світу філософа Сенеку, а у Середні віки пишалася мудрими королями, інфантами-письменниками, поважними університетами, впродовж століть приділяла більше уваги чеснотам, ніж інтелектуальним запитам жіноцтва. Навіть за часів Відродження Хуан Луїс Вівес, філософ широких поглядів, скептично ставився до жіночого розуму та здібностей, рекомендуючи у своєму трактаті «Про виховання жінки-християнки» (1523) дбати головно про доброчесність та скромність майбутніх дружин і матерів.

Підхід до жіночої освіти в іспанському суспільстві почав потроху змінюватися лише впродовж XVIII ст., коли з'явилися перші школи для дівчат. Обов'язковою ж шкільна освіта для них стала лише у XIX ст., а доступ до вищої освіти іспанки отримали лише 1910 року¹. Втім, навіть кілька десятиліть по тому один з найвидатніших філософів XX ст., Хосе Ортега-і-Гассет, у праці «Людина й люди» доволі скептично висловлювався про рівність чо-

¹ Cruz de Amo Ma. La educación de las mujeres en España: de la amiga a la Universidad / Ma. Cruz de Amo // CEE Participación Educativa. — julio 2009. — № 11. — P. 8—22.

ловіків та жінок, про жінок освічених і спраглих творчої самореалізації.

Як бачимо, шлях іспанської жінки до системного здобуття знань був досить непростим. А проте, розумних і творчих жінок в Іспанії не бракувало ніколи. Про це яскраво свідчать хоча б жіночі імена на сторінках літератури XV—XVII століть: сестра Ісабель де Вільєна з Валенсії, яка створила нетривіальний життєпис Христа («*Vita Christi*», 1497); свята Тереза Авільська, видатна поетеса й авторка теологічних трактатів, а згодом — небесна покровителька усіх іспаномовних письменників; сестра Марсела де Сан-Фелікс (дочка Лопе де Веги), яка писала сатиричні п'єси; романістки Марія де Саяс, Маріана де Карвахаль...

Разом з тим, жінка, для якої не лише літературна творчість, а власне наука, інтелектуальне самовдосконалення, стали б метою усього життя, у ті часи була постаттю нечуваною, тож вираз «*una mujer letrada*», себто жінка, яка здобула формальну освіту, жінка-науковець, сприймався тоді радше як курйозне поєднання суперечностей. «Для нас, жінок, науки немає», — з гіркотою писала свята Тереза¹.

Однак, навіть святі можуть інколи помилятися. Саме у володіннях іспанської корони прийшла на світ та, кому судилося усім своїм життям спростувати песимістичне твердження Терези з Авіли й уславитися своєю творчістю далеко поза межами рідної Нової Іспанії (теперішньої Мексики). Звали її сестра Хуана Інєс де ла Крус.

Хуана Інєс де Асбахе-і-Рамірес де Сантільяна (таким було її ім'я до складання чернечих обітниць) народилася у маєтку Сан-Мігель-де-Непантла 12 листопада 1651

¹ Див.: Pérez J. *Teresa de Avila y la España de su tiempo* / J. Pérez. — Madrid, México, Buenos Aires, San Juan, Santiago, Miami: Algaba ediciones, 2007. — P. 192. — Тут і далі у передмові переклади цитують і назв наукових праць — мої. Т. Р.

року. Питання про точну дату її народження досі дискутується науковцями, адже є підстави вважати, що письменниця народилася раніше, у грудні 1648.

Існують вказівки й на те, що сама Хуана Інес та її сестри були позашлюбними дітьми, проте їхній хисткий соціальний статус не означав, що батьки нехтували їхнім вихованням. Відповідно до стандартів доби, дівчата зі шляхетної родини у віці шести-дванадцяти років мали отримати початкову освіту, відвідуючи вчительок, які, незалежно від віку, іменувалися «подругами» (*amigas*). Коли мати майбутньої письменниці, донья Ісабель, вирядила на навчання старшу доньку, трирічна Хуана Інес потайки вирушила з сестрою і сказала вчительці, що їй теж дозволено навчатися. Вчителька дуже здивувалася, але не пошкодувала — маля легко вивчилося читати.

Книжки швидко перетворилися для Хуани Інес на справжню пристрасть. Такий потяг до знань у дівчинки видавався, мабуть, чимось незвичайним, адже, за свідченням самої письменниці, в її часи вважалося, що розум жінці не потрібен, ба може й нашкодити! Тож освіта для жінок в іспанському і колоніальному суспільстві XVII ст. передбачала засвоєння основних положень католицької доктрини, читання й письма, початків арифметики і, звичайно, всього, що потрібно майбутній господині. Лише дівчата з заможних аристократичних родин і то лише з дозволу батька отримували доступ до ширшої палітри знань, вивчаючи граматику, класичні мови, музику, малювання, а також мистецтво танцю зі спеціально запрошеними викладачами.

У маєтку діда, Педро Раміреса, де зростала Хуана Інес, таких можливостей не було. Однак там була чимала бібліотека, яку дівчинка швидко здолала, ковтаючи найрізноманітніші книжки. Водночас продемонструвала й неабияку силу характеру: не всяка дитина здатна заради освіти відмовитися від ласощів чи обрізати собі коси, аби

сидіти над завданням, що не дається, аж поки волосся знову відросте.

Ще зовсім маленькою вона благала матір перевдягти її хлопцем, аби потрапити до університету в Мехіко, куди приймали лише чоловіків. І хоч про вступ до цього навчального закладу, створеного за зразком славетного Саламанкського університету, особі жіночої статі у той час годі було й мріяти, наполегливість і сумлінність дівчинки не були марними. Підлітком їй знадобилося лише двадцять занять, щоби засвоїти латину.

Приблизно у десять років Хуана Інес переїхала до столиці, де замешкала у своєї тітки по матері, Марії Рамірес та її чоловіка Хуана де Мати. Слава про її розум та красу скоро привернула увагу аристократичних кіл. 1664 р. Хуана Інес з'являється при дворі віце-короля Нової Іспанії, маркіза де Мансери, увійшовши у вишукане й освічене товариство як «диво краси, розуму й талантів»¹.

Упродовж наступних двох років її кар'єра стрімко розвивалася. Віце-королева наблизила Хуану Інес до себе, сприяла її творчості, ставши, як тоді водилося, її першою меценаткою. Чарівній фрейліні не бракувало нагод продемонструвати свій інтелект і письменницькі здібності: будь-яке святкування, приватне чи релігійне, не обходилося тоді без етикетної поезії, різнопланових «віршів на випадок»².

Щоби представити юне обдарування у повному блиску, для неї організували публічний іспит, де екзаменаторами виступили найповажніші світила гуманітарної науки Нової Іспанії. За спогадами віце-короля, що їх один з перших біографів сестри Хуани, падре Кальєха, записав з його власних слів, п'ятнадцятирічна дівчина не просто вийшла з цього інтелектуального змагання переможни-

¹ История всемирной литературы в девяти томах. — Москва: Наука, 1987. — Т. IV. — С. 555.

² Див.: Palomo M. P. La Poesía en la Edad de Oro (Barroco) / M. P. Palomo. — Madrid: Taurus, 1987. — P. 62.

цею, а розправилася з питаннями високочолих знавців філософії, теології, філології та інших наук «як той королівський галеон», що потрощив «маленькі шлюпки, які намагалися його атакувати»¹.

А у шістнадцять років, з досі не з'ясованих причин, Хуана Інес вирішила скласти чернечі обітниці. Варто дослухатися до думки тих дослідників, які пропонують взяти тут до уваги не лише хисткий соціальний статус дівчини (до позашлюбних дітей у колоніальному суспільстві XVII ст. ставилися загалом толерантно), але її складні матеріальні обставини, адже тогочасний погляд на шлюб як на взаємини, передовсім, економічного характеру залишав мало шансів незаможним нареченим. Монастир же у такій ситуації надавав освіченій особі, схильній до інтелектуальної праці, достойний рівень життя і перспективи. Це добре видно на прикладі вже згадуваної вище письменниці XV ст. Леонор де Вільєни. Позашлюбна донька знаного поета і науковця тих часів Енріке де Вільєни зросла при дворі своєї тітки-королеви і стала черницею, а згодом абатисою монастиря Святої Трійці у рідній Валенсії, ввійшовши в історію літератури під іменем сестри Ісабелі де Вільєни.

Отже, коли наприкінці 1666 р. сповідник запропонував юній фрейліні присвятити себе Церкві, вона погодилася, а її високі покровителі з палацу залагодили усі формальності. 24 лютого 1669 р. Хуана Інес де Асбахе вступила до ордену святого Єроніма і стала сестрою Хуаною Інес де ла Крус (Хуаною Інес від Хреста).

Монастир святого Єроніма у Мехіко, де сестра Хуана провела решту свого життя, був закладом, сказати б, елітарним. Туди брали лише жінок із родин, що мали іспанське коріння, черницям дозволялося жити у комфортних умовах, приймати гостей і навіть тримати служниць. Відомо, наприклад, що в келії сестри Хуани вистачало міс-

¹ Цит. за: Paz O. Sor Juana Inés de la Cruz o las trampas de la fe / O. Paz. — Barcelona: Seix Barral, 1982. — P. 141.

ця для величезного зібрання книжок, колекції музичних і наукових інструментів, картин тощо.

Втім, юну поетесу приваблював, очевидно, не лише комфорт, але й можливості для занять. Заснований у XIV ст. орден святого Єроніма був орієнтований на споглядальне життя. Його статут, крім низки обов'язкових служб, передбачав (і досі передбачає) спеціальний час для інтелектуальних занять: молитви, розмислів, читання, навчання. При монастирі діяла школа для дівчат, яка славилася не лише гарним рівнем викладання, але й театральними та музичними виставами. За спогадами сучасників, сестра Хуана викладала там сольфеджіо і брала участь у підготовці цих вистав. Крім того, вона обіймала важливі адміністративні посади: архіваріуса і — двічі — сестри-скарбниці, тобто впродовж дев'яти років вела монастирську бухгалтерію.

Наступні роки були спокійними і багатими на творчу працю. Подібно до героїні однієї з поезій англійського автора-ченця Джерарда Менлі Хопкінса, сестра Хуана знайшла, нарешті, ту затишну «небесну гавань», якої прагла. Саме в цей час з'явилася більша частина її поезій і драматичні твори. До них, зокрема, належать дві комедії, «Пристрасті в домі» (1683) і «Кохання — найбільший лабіринт» (1689), релігійні п'єси «Божественний Нарцис», «Посох Йосипа», «Мученик Причастя».

Характеризуючи особливості поетичного вислову сестри Хуани, американська дослідниця Х. Сабат де Ріверс зауважує, що її тексти засвідчують особливу позицію Мексиканського Фенікса порівняно до інших іспаномовних письменниць Золотої доби. У своїх писаннях вона сміливо демонструє власні знання і погляди, не зважаючи на можливий осуд з боку чоловіків, не озираючись на різницю у соціальному становищі¹.

---

¹ Sabat de Rivers G. En busca de Sor Juana [Електронний ресурс] / G. Sabat de Rivers. — Alicante : Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes, 2005. — P. 35. — Режим доступу: http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor-din/en-busca-de-sor-juana--0/html/90b43fd8-179b-45cb-bfb2-b0e91d9dad06_63.html#I_1_

І це, варто додати, є справедливим не лише для її комедій, ущипливих епіграм або іронічної поезії на кшталт знаменитих «Редондільяс» («Жінкам даремно кожен гріх...»), але також і для найщирішої любовної лірики.

Поема «Перший сон», видана 1692 р., відкриває читачеві нову творчу іпостась сестри Хуани. Цей досить великий за обсягом — близько тисячі віршів — твір можна віднести до жанру видіння, відомого в європейській літературі з античності й особливо популярного у Середньовіччі. Така класифікація, однак, буде доволі умовною, адже, як справедливо зазначають дослідники, видіння сестри Хуани в сенсі змісту й тональності має мало спільного з канонічними взірцями жанру чи з його пародійно-сатиричною інтерпретацією, запропонованою у серії памфлетів Кеведо «Сновидіння».

Безпосередніми джерелами «Першого сну» літературознавці називають твори Сенеки, Цицерона, Макробія, праці єзуїта Атанасіуса Кірхера та ін. До цього переліку варто додати, очевидно, й знамениту «Темну ніч» іспанського поета-містика Святого Хуана від Хреста, сюжет і образність якої донині служать предметом літературознавчих дискусій.

Насиченість поеми сестри Хуани складними візуальними образами, кожен з яких несе символічне навантаження, відображає характерне для Бароко прагнення до максимальної наочності, емблематичності, відзначене багатьма дослідниками культури доби, зокрема, Д. Чижевським, Ж. А. Мараваллом та ін.

Між інших поетеса використовує й популярні серед європейських барокових авторів наукові метафори, тобто образи, запозичені з царини точних і природничих наук (образи серця-годинника, легень-«магніту повітря» тощо). Це свідчить про персональний інтерес сестри Хуани до механіки й біології, у якому відобразилося загальне розширення наукових обріїв її доби.

Зізнання самої письменниці в тому, що «Перший сон» — чи не єдина з її речей, створена просто для задо-

волення, демонструє, що творча методика в даному випадку обиралася цілком свідомо. Логічно запитати, навіщо авторка вдається до подібних ускладнень? Відповідь криється як у загальних естетичних настановах Бароко, що змушували письменників докладати зусиль, аби справити максимальне враження на аудиторію, так і в приписах культеранізму (гонгоризму), стилістичної течії, орієнтованої на вузьке коло освічених (*cultos, culteranos*) читачів, готових активно співпрацювати з автором, шукаючи «у незрозумілому приховане прекрасне»¹.

Лексика і поетика твору мексиканської письменниці промовисто свідчать про впливи «темного стилю» Л. де Гонгори, передовсім його «Самотностей». Подібно до провідника іспанських культераністів, сестра Хуана огортає позірно простий сюжет — мандри душі, яка полишає тіло під час сну — надзвичайно складною метафорикою, великою кількістю різноманітних алюзій, латинізованою лексикою, створюючи, за вдалим виразом одного з дослідників, враження «словесного лабіринту, що затягує читача у приховані й темні <...> кутки»².

Впродовж одного плинного монологу — справжнього потоку свідомості! — авторка майстерно проводить читачів через цілий ліс символів, творячи величну алегорію інтелектуальної діяльності (або, як твердить О. Пас, одного акту пізнання), в якій поєднуються фізична і духовна складові людського ества³.

У своєму детальному й проникливому аналізі «Першого сну» О. Пас, спираючись на попередні напрацювання К. Фосслера, Р. Рікара, Х. Сабат де Ріверс та інших дослідників, твердить, що оригінальність поеми сестри

---

¹ Менендес Пидаль Р. Избранные произведения / Р. Менендес Пидаль. — М.: Издательство иностранной литературы, 1971. — С. 767—768.

² История всемирной литературы в девяти томах. — Москва: Наука, 1987. — Т. IV. — С. 556.

³ Див.: Paz O. Sor Juana Inés de la Cruz o las trampas de la fe / O. Paz — Barcelona: Seix Barral, 1982. — P. 469—507.

Хуани полягає, головно, у сміливій інверсії традиційного мотиву духовних мандрів, яка своєрідно передхопила духовні пошуки майбутніх генерацій митців: «Тема духовної подорожі — це релігійна тема, і її неможливо відокремити від одкровення. У поемі ж сестри Хуани бракує не лише деміурга, там нема й одкровення. З «Першим сном» приходять нове — конфронтація самотньої душі зі Всесвітом — що згодом, починаючи з романтизму, стане духовним стрижнем усієї західної поезії. Тут релігійну тему, таку, як мандри душі, подано в негативному ключі, як одкровення навпаки. Точніше, це одкровення про те, що ми самотні, і потойбічного світу вже немає. Всі поети сучасності в різний спосіб прожили, пережили і відтворили подвійне заперечення «Першого сну», мовчання простору і візію не-візії. В цьому й полягає велика, до сьогодні невизнана оригінальність поеми сестри Хуани та її унікальне місце в історії новочасної поезії»¹.

Це категоричне твердження О. Паса видається принаймні дискусійним, коли взяти до уваги те, що втрату емоційного контакту з вищими силами відчували й інші барокові автори, приміром, Кеведо, релігійність якого Е. Наварро де Келлі характеризує як «віру волі, а не почуттів»².

Так само й поезія одного з найвидатніших іспанських авторів ХХ ст. Хуана Рамона Хіменеса навряд чи відбиває згадане мексиканським письменником песимістичне «мовчання простору і візію не-візії», пропонуючи натомість оптимістичне бачення вічного плину буття та співтворчості людини й Бога. Разом з тим, відгомін і навіть загострення «подвійного заперечення» з «Першого сну» дійсно можна розчутити у поезіях багатьох європейських митців. Досить вказати лише на автора «Сонетів Зневіри», англійського поета-ченця Дж. М. Хопкінса, або на молодших сучасників Хіменеса, іспанських поетів «пер-

¹ Там само. — С. 482.

² Navarro de Kelly E. Poesía metafísica de Quevedo / E. Navarro de Kelly. — Madrid: Guadarrama, 1973. — P. 54.

шої повоєнної генерації», чимало з яких болісно переживали власну «закинутість», марність спроб встановити контакт з вищою силою.

Можна лише пошкодувати разом з історіографами та літературознавцями, що деякі трактати того періоду, зокрема, праця з теорії музики, втрачені, а приватне листування письменниці й поготів не збереглося... Натомість зберігся досить несподіваний документ, що свідчить про розмаїття обдарувань та зацікавлень сестри Хуани — укладена нею кулінарна книга, де зібрано близько трьох десятків рецептів страв, які демонструють своєрідність тогочасної креольської кухні, яскравої, еклектичної, сповненої прямих смаків.

Ідилія монастирського життя, на жаль, невдовзі перетворилася на драму. Останні роки поетеси позначилися глибоким внутрішнім розладом, який призвів зрештою до повної відмови від творчості. Причини такої зміни досі залишаються загадкою для біографів і літературознавців.

...Наприкінці 1690 р. вийшов друком невеликий трактат, автор якого дискутував з казанням відомого португальського філософа і письменника, єзуїта Антоніу Вієйри (1608—1697). За змістом і формою це була теологічна полеміка, цілком звична для літератури Бароко, до того ж не надто злободенна, адже критичні зауваження були спрямовані на текст сорокарічної давнини. Цього «Атенагоричного листа» (тобто листа, автор якого може рівнятися мудрістю з самою богинею Атеною), як зазначалося на титулі, написала «матір Хуана Інес де ла Крус, монахиня обителі святого Єроніма у Мехіко», а «видала і присвятила їй сестра Філотея де ла Крус... з монастиря Святої Трійці». Дослідники справедливо вважають трактат демонстрацією логічної й риторичної вправності, своєрідною інтелектуальною забавкою. Цілком імовірно, що він постав з теологічних дискусій, які велися у приватних бесідах письменниці з гостями монастиря, серед яких бували й освічені прелати.

Існують кілька гіпотез щодо того, як саме «Лист» потрапив у друк, і чи сталося це з відома сестри Хуани. Відомо, однак, що під іменем сестри Філотейі приховався єпископ Пуебли Мануель Фернандес де Санта Крус, який долучив до твору власний пролог, де поєднав компліменти з м'якими докорами черниці, яка забагато часу віддає світським писанням, замість того, щоб зосередитися на духовних.

Ця, здавалося б, непомітна публікація мала серйозні наслідки. Можна погодитися з думкою О. Паса, що в цьому випадку «теологія виявилася лише маскою політики»¹, і сестра Хуана втягнулася у ворожнечу між представниками церковних кіл, які й так давно вже заздрили її впливовим зв'язкам у вищих сферах та літературній славі. «Лист» виявився тією дрібницею, яка остаточно налаштувала проти неї нового архієпископа Франсіско Аг'яра-і-Сейхаса, відомого своїм патологічно негативним ставленням до жінок, відразую до поезії й театру. Годі й уявити, що він думав про черницю, яка писала комедії, вірші про кохання та ще й насмілювалася вести теологічну полеміку! Від неї відступилися й ті, кого вона вважала давніми друзями: сам видавець «Листа», єпископ Пуебли, і її сповідник, який свого часу благословив її постриг...

Опинившись у скрутному становищі, сестра Хуана не здалася без бою. 1691 р. вона публікує знамениту «Відповідь поетеси високоповажній сестрі Філотейі де ла Крус», де палко обстоює право жінок на творчість, освіту й наукові заняття. Цей текст — не проста демонстрація ерудиції, логіки та ерістичних навичок письменниці. Тут, наче у краплині води, вся її яскрава особистість — вільний дух, який не визнає штучних обмежень і не бажає миритися з дискримінацією. І сестра Хуана бореться, боронячи себе, наче вправний адвокат — рішуче, азартно, ані на мить не втрачаючи здорового глузду, з блиском розкриваючи

¹ Paz O. Sor Juana Inés de la Cruz o las trampas de la fe / O. Paz. — Barcelona: Seix Barral, 1982. — P. 533.

двозначність іспанського виразу «*mujer letrada*» — освічена жінка, правниця.

Інтелектуальна глибина, стрункість композиції, бездоганна реалізація основних принципів барокової естетики, надзвичайне багатство інтертекстуальних зв'язків у поєднанні з природною емоційністю викладу засвідчують високий літературний рівень цього твору. Разом з тим, «Відповідь...» зберігає своє значення і як біографічний документ, що містить важливі відомості про дитинство і юність письменниці, її духовне становлення. Не дивно, відтак, що трактат став однією з творчих «візитівок» сестри Хуани, без публікації якого не обходиться жодне солідне видання її літературної спадщини.

Реакція церковного оточення на «Відповідь...» була швидкою і прогнозованою. Сестру Хуану звинуватили у гріху гордині й зажадали повномасштабного формального каяття, яке мало отримати своє остаточне звершення у повній відмові від творчості. Впродовж наступних двох років на неї, вочевидь, чинився моральний тиск, до якого долучився й тиск зовнішніх обставин — смерть знайомих і покровителів, природні катаклізми й повстання у Мехіко... Все це сприяло розвиткові внутрішньої кризи, яка 1694 р. завершилася-таки формальним каяттям з підписанням відповідних документів і символічним поновленням чернечих обітниць після кількадечної «генеральної сповіді», яка передбачала мало не погодинний звіт за всі прожиті роки. Сенс такої церемонії полягав у зреченні минулого життя, яке вона визнавала прожитим негідно, й початку нового, яке мало бути по-справжньому віддане Богові.

У цьому новому житті сестра Хуана швидко розпродала свою бібліотеку й колекцію музичних та наукових інструментів, передала отримані кошти на благодійність і віддалася посту, покаянням молитвам та самокатуванню. Все, що вона писала впродовж свого нового життя, вкладається у встановлені доктриною формули і не

містить ані найменшого відблиску її колишньої індивідуальності.

...Навесні 1695 р. у Мехіко спалахнула епідемія. Що саме це було, нині вже неважливо. Пошесть поширювалася миттєво й забирала тисячі життів. Сестра Хуана Інес де ла Крус, померла 17 квітня у стінах своєї обителі. Вона заразилася, допомагаючи хворим сестрам у Христі. Їй було лише сорок чотири роки.

Мексика зберігає вдячну пам'ять про свою видатну доньку. Їй поставлено кілька пам'ятників, портрет письменниці прикрашає національну банкноту, її біографія надихнула не лише кіномитців і драматургів, а й розробників туристичних маршрутів. Важливіше, однак, те, що сам монастир святого Єроніма з часом перетворився на храм науки. Споруду, яка у ХХ ст. вже не функціонувала як релігійна установа, 1979 року було передано новоствореному приватному університету гуманітарного спрямування, що отримав назву Університет монастиря сестри Хуани. Нині у будівлі розташований центральний корпус цього навчального закладу.

А щоб уявити собі розвиток наукового інтересу до постаті Мексиканського Фенікса у світі в наш час, варто назвати бодай кілька важливих імен. Серед них — видатний мексиканський поет Амадо Нерво, який 1910 р. опублікував біографічний нарис «Хуана де Асбахе: життєпис сестри Хуани Інес де ла Крус». У 1920-і рр. життям і творчістю сестри Хуани зацікавилася американська дослідниця-феміністка Дороті Шонс (саме з її статей починається відлік сорхуаністики як окремої галузі літературознавства)¹.

У наступні десятиліття творчість сестри Хуани високо оцінили знані європейські іспаністи Карл Фосслер

---

¹ Див., зокрема: Schons D. Some Bibliographical Notes on Sor Juana Inés de la Cruz / D Schons // *University of Texas Bulletin*. — Austin: Texas Univ. Press, 1925. — № 2526 (July 8); Schons D. Some Obscure Points in the Life of Sor Juana Inés de la Cruz / D Schons // *Modern Philology*. — Chicago, 1926. — № 24. — P. 141—162.

і Людвіг Пфандль, а серед численних наукових праць другої половини ХХ ст. слід назвати уже цитовані вище монографії учениці Д. Шонс, Хеорхіни Сабат де Ріверс «У пошуках сестри Хуани» та лауреата Нобелівської премії з літератури 1990 р. Октавіо Паса «Сестра Хуана Інес де ла Крус або пастки віри» (1982), які пропонують проникливі оцінки життєвих обставин і творчої спадщини мексиканської авторки.

Рахунок досліджень життя і творчості сестри Хуани пішов уже, мабуть, на сотні, а перелік наукових перспектив стає дедалі ширшим: від студій феміністичного спрямування до різнопланових розвідок, що плідно застосовують семіотичний, ідеологічний, інтертекстуальний та інші підходи.

Словом, по обидва боки океану не припиняється копітка праця філологів та істориків, продовжують виходити нові дослідження її життєвого шляху й творчої спадщини, нові публікації та переклади її поезії, прози й драматургії, що вивчаються в курсах літератури найповажніших університетів світу.

Але, вочевидь, найкращим свідченням того, що «вогник розуму» сестри Хуани перетворився на потужний смолоскип, що освітлює шлях до знань і творчості тисячам жінок, стало заснування у 2003 р. нагороди її імені в Національному Автономному Університеті Мехіко, спадкоємці того самого університету, куди письменниця в дитинстві так палко прагнула потрапити.

Премія (медаль та диплом) імені сестри Хуани Інес де ла Крус щорічно вручається представницям цього поважного навчального закладу за видатні здобутки у викладанні, науці та культурній діяльності, тобто саме у тих сферах, де так натхненно працювала мексиканська Десята Муза.

Тетяна Рязанцева